

- **Vi har noe du trenger!**

Per Kr. Skulberg, ABM-konferansen 2009,
Raddison SAS Plaza Oslo, 3. nov. 2009

Jeg har vært i mange av Europas vakre katedraler. Men vakrere katedral enn den kunnskapskatedralen som det nye biblioteket i Alexandria faktisk er, det har jeg aldri opplevd. Opplevelsen blir ikke mindre når vi vet at det gamle Bibliotheca Alexandrina med sitt Museion kanskje kan kalles verdens første virkelig store forskningspark. At Ptolemaios med medarbeidere og etterfølgere så arkiv og bibliotek som en nødvendig helhet i sitt vitenskapsentrum, er det vel liten tvil om. De var verdens første AMB-folk! De brakte verden videre, og løftet oss alle opp og fram. La oss ta det som en utfordring til oss i dag, for nye tider krever nye løsninger, fordi vi har fått nye muligheter - og nye trusler.

Museenes samfunnsoppdrag må være å tjene mennesket i vår tid, og bety noe i vårt liv i dag og i morgen. Vår verden er nå så fragmentert at det snart bare er museene igjen som utgjør vår felles hukommelse, mener noen.

Jeg er ikke i tvil om at noe edlere mål enn å gjøre folk stolte, glade, engasjerte og kanskje opprørte og handlende, det finnes neppe. Selv skal jeg aldri glemme en liten utstilling i Museum of Civilization i Ottawa. Det var en utstilling om vietnamesiske båtflyktninger, og hva de som nye landsmenn til Canada hadde vært igjennom på veien dit. Ingen forfatter, politiker, advokat eller reporter kunne ha gjort det sterkere. Det ga meg en varig ballast. Museene, de må berøre oss, og bevege oss – ellers har vi ikke gjort jobben vår.

Alt for mange lider av meningsløshet med dertil hørende misnøye, apati og behov for å bedøve bort dagen. Vår overflod gjør kanskje vondt verre, mang en gang.

Men uansett hvor vi står, trenger vi å hvelve en høyere himmel over vår hverdag - vår egen dag og hverandres. Vi trenger å hjelpe hverandre til å se at vi er rikere enn vi tror. I vår søken etter veien videre i våre liv, er den samlede kulturarven og vår opplevelse av den, noe av den verktøykassa som trengs. Men all redskap må ha en bruksveiledning. Noen må formidle kulturarven til oss så vi kan berøres, og forstå. Disse verkstedene eller "livsskolene" som jeg vil kalle det, er museer, arkiv og biblioteker. Disse "verkstedene" er, tror jeg, bedre enn klinikker, som stadig må reparere, fordi folk ikke lærte seg å fly selv. Derfor er det jo nå leger som henviser til filosofer, framfor psykologer.

Jeg hadde tenkt å spille Chris de Burgh for dere: Read my name.

Ønskemålet blir i utdrag slik:

For every child that has been born, there is a chance to shine
And raise your voice above the crowd and let them know
With all I've got I've taken part, I've made a difference to the world.
I have been here! Just read my name!

Derfor, når vi driver museum skal vi si: **vi har noe du trenger videre i ditt liv.** Vi har orienteringspunkter for deg. Vi har tenkte tanker og levde liv, slik at du kan hvelve en høyere himmel over din hverdag og kanskje bedre kan finne ut hva du vil fylle ditt liv med. Vi har mye av håndens og åndens gjerning fra dem som gikk foran. Det kan du ha nytte av! Det skal vi si. For tilbakeblikket, det skal umiddelbart gi et framtidsblikk, og evne og vilje til å skape sin egen hverdag og sin egen historie.

Liv og virke, mål og mening, sæd og skikk blir da viktige stikkord.

Så kan vi i en tid med økende fundamentalisme og undertrykking også lettere se hva som er *uskikk og ukultur* – både hos oss selv og hos andre rundt om i verden. Kanskje kan vi da tørre å ta de utfordringene som følger av de uskikker og den ukultur som finner sted i en ganske så vond verden mange steder.

På Eidsvoll sier vi: Engasjerte mennesker forandrer verden. Når jeg jobber med 1814-problematikk er det fordi jeg vil ha fram det som er nyttig for meg og mine i våre liv framover. Og slik kan vi gå fra museum til museum. Jeg er kanskje far på noe av mitt beste når jeg tar med barn, barnebarn og fadderbarn på museum og kan få vist enda mer av selve Livet, enn det jeg kan klare å vise og leve hjemme - selv om hjemme er og blir det aller viktigste av alle leveområder.

Vi mennesker får styrke av å se hvor avhengige vi er av det landskapet vi lever våre liv i, enten det er et rent bylandskap eller det er mer landlige områder.

David Lowenthal sier: Vi skal ikke bare vise ærbødighet for landskapet selv, men for alle dem som har levd i det, formet det, satt sine spor i det, navnsatt det, dyrket det, pleiet det – og til slutt er gravlagt i det.

Og jeg vil hevde, at det landskapet vi skal ha vår grav i, det steller vi pent med.

Landskapet, sier Lowenthal, er en levende og sammensatt enhet som rommer hele samfunnets håp og frykt, følelser og handlinger, og fører dem videre fra generasjon til generasjon.

Og jeg vil hevde, at slik det er med landskapet vårt, slik det er også med den øvrige kulturarven, enten den ligger i bakken eller hyses i museer, arkiver eller biblioteker, og forvaltes derfra.

Det er når vi ser oss selv som del av en sammenheng, og der vi selv er med på å skape vår historie, at vi klarer å *sette etterkommernes hensyn først. Det skjer kun gjennom tro på framtida*. Når troen på framtida forvitrer rundt om i verden, blir nuet en hensynløs diktator. Da blir omtankene for verdiene vi har mindre.

”Menneskene har et grunnleggende behov for å se på seg selv som en del av viktige og varige prosesser, prosjekter, institusjoner og idealer”, sa Diderot. Og jeg er overbevist at de som opplever seg selv i en meningsfull sammenheng, kommer i mindre grad på mitt legekantor med eksistensielle problemer. Derfor er museer, biblioteker og aktive arkiver viktige livsskoler som vi trenger at folk skjønner at de trenger.

The father of conservation i USA, Georg Perkins Marsh, sa i 1864 i sitt storverk ”Man and Nature” at jorda raskt er i ferd med å bli et uegnet hjem for sine edleste beboere. En epoke med både menneskelige forbrytelser og lettsindighet vil føre kloden til en tilstand med nedsatt produksjonsevne, ødelagt jordoverflate og klimatisk ekstreme tilstander som vil kunne true med å forderve, barbarisere og kanskje til og med utslette jordas ulike arter. I det engang så fruktbare middelhavsområdet hadde tyranni, vanstyre og framfor alt ”menneskets kunnskapsløse ringeakt for naturens lover påført den edleste delen av det romerske imperiet en tilstand av goldhet og fysisk forfall.” Det sa han midt på attenhundretallet.

Når jeg trekker dette fram, så er det for at slik det er i forhold til naturarven, slik er det også for kulturarven.

Hvis dere tenker at jeg i dag bare er instrumentell i min tilnærming til kulturarven, så er det riktig. Jeg har ikke snakket om kulturens og kulturarvens egenverdi, og skal heller ikke gjøre det, fordi den etter min mening gir seg selv.

Mitt budskap er at museene er enda viktigere enn mange har forstått. Jeg mener heldigvis at Regjeringen har forstått det, gjennom sine mange stortingsmeldinger på området. Som politiker føler jeg i tillegg et stort ansvar for å skape gode møteplasser, der omgang og ikke minst integrering er og blir et viktig hensyn.

Mer opplevelse, og kanskje ikke så mange budskap, er en rettesnor jeg så nylig for barnebokforfattere. Så også for ABM-folk.

Det jeg mener jeg vet om kultur, miljø og helse, gjør at jeg er overbevist om at museene er enda viktigere enn det selv kulturarbeidere tenker over til hverdags. Jeg har kanskje litt uærbødig sagt, at ”kirken er de ubruktes mulighets sted”. La ikke dette bli tilfellet med arkiv, biblioteker og museer. Til det er kulturarvsforvaltning og kulturarvsutvikling alt for viktig.

Digital IKT opphever skiller mellom gamle båser på en måte vi ikke evner å se fullt ut enda. Jeg tror vi er inne i en ny opplysningstid som kommer til å overgå den forrige. Den er fortsatt vårt fundament med sin humanisme og fremelsking av det myndige mennesket.

Digital tilgang gir nye brukere av kildene mulighet til nye tankegrep. De nye bruken og de nye brukerne kommer til å gi oss fortellingene vi aldri hadde drømt om, fordi ABM-feltet rommer et kildevell, som selv vi som regner oss innenfor, ikke aner dybden av. – Så slipp samlingene fri, og slipp brukerne til!

Folkens, vi går spennende tider i møte. De nye digitaliseringsgrepene er noe vi trenger som ny overbygning over det tradisjonelle vi har utviklet så langt. Når det er på skinner, da kan vi enda mer frimodig si til hver og én: vi har noe du trenger. Og da kan også vi som beslutningstakere kvittere tilbake: Vi vet at vi trenger. Lykke til.